

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือน ในครอบครัวไทยปัจจุบัน*

GUIDELINES FOR APPLYING THE BUDDHIST PRINCIPLE ON SUPPORTING THE HOUSEHOLDER IN THE PRESENT THAI FAMILY

พระครูสิริธรรมานุยุต (อภิรมย์ พลชนะ)

Phrakhrusirathamanyut (Aphirom Phonchana)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand.

E-mail: aphirom_25@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน ดำเนินการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) นำเสนอข้อมูลแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของครอบครัวไทยในปัจจุบัน มีความซับซ้อนมากขึ้น มีผลกระทบโดยตรงกับการดำรงชีวิตของผู้ที่ครองเรือน สร้างความสูญเสียต่อครอบครัวไทย ทั้งที่เป็นปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาการนอกใจนำไปสู่การหย่าร้าง ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคม ที่มีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคล และเป็นตัวแทนของสังคมทั้งหมด

2. หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยความซื่อสัตย์ มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวไทยปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เพราะความซื่อสัตย์มีลักษณะอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ 1) ลักษณะความซื่อสัตย์ต่อพฤติกรรมของบุคคลมี 3 ทาง คือ ความจริงใจ เรียกว่า จริงใจ พูดจริง พูดคำสัตย์

* Received 2 May 2019; Revised 17 May 2019; Accepted 17 May 2019.

เรียกว่า จริ่งวาจา และการกระทำจริง เรียกว่า ทำจริง 2) ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ ซื่อตรงต่อ วาจา ตรงต่อเวลา ตรงต่อความตรงหรือความเที่ยงธรรม และ 3) ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น คือ สามีภรรยา ไม่ประพฤตินอกใจ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน โดยนำหลักความซื่อสัตย์มาเป็นแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้ปัญหาในครอบครัวลดลงได้ ส่วน การนำหลักความซื่อสัตย์มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทย จะทำให้ เป็นรากฐานสำคัญที่สืบสานความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งหากมีความซื่อสัตย์และจริงใจ ความสัมพันธ์ต่อกันก็จะสามารถสานต่อสัมพันธ์กันในระยะยาวได้ต่อไป

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักพุทธธรรม, ครอบครัวไทยปัจจุบัน

Abstract

This thesis entitled ‘Guidelines for Applying the Buddhist Principle on Supporting the Householder in the present Thai family’ has three objectives: 1) to study problems of householder in the present Thai family, 2) to study Theravada Buddhist teachings, and 3) to study the application of Buddhist teaching into the promotion of householder in the present Thai society. This is a qualitative research done by studying documentaries and then the descriptive analysis is done.

In the research, it was found that:

1. At the present, the conditions of Thai family are in the complexity where the living life is directly affected by such states resulting in the broken family; those problems are of family conflict and violence including adultery which lead to divorce. The mentioned problems need to be immediately solved because the family is the social institution playing the crucial role to individual and public as a whole

2. as far as the family is concerned, Buddhist teaching concerning with honesty is of so important aspect whereby the Thai family is happily stabilized because such an honesty has three essential characteristics: 1) it can be behaviorally shown through three ways, mental, body and verbal honesty, 2) it is concerned with oneself; it deals mainly with speech, time and justice, and 3) it is concerned with other, husband and wife, by not committing adultery,

3. In order to apply Buddhist teachings to support household-life in the present Thai family, one should put virtue of honesty into action so that various problems relating to family can be gradually reduced. Through the application of honesty the foundation of family can be firmly grounded where the mutual relationship can be sustained. Consequently, the long term relationship can be actualized respectively.

Keyword: Applying, The buddhist principle, The present thai family

บทนำ

ครอบครัวจัดเป็นสถาบันเก่าแก่ที่สุดสถาบันหนึ่งของสังคมมนุษย์ ทุกสังคมย่อมให้การสนับสนุนสถาบันครอบครัวในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยสร้างสถาบันครอบครัวขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่สำคัญหลายประการ ดังนั้น สังคมจึงวางหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับครอบครัวไว้มาก ส่วนโครงสร้างของครอบครัวในสังคมแต่ละแห่งอาจแตกต่างกันมาก โดยวางกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับครอบครัวไว้อย่างแน่นอนหนา ทั้งพระพุทธศาสนาสำคัญของโลกก็ยอมรับความสำคัญของครอบครัว เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนาเหล่านั้น มักส่งเสริมให้มีความเชื่อมั่นในสถาบันครอบครัว (ณรงค์ เส็งประชา, 2541)

ครอบครัวไทย เป็นสังคมหนึ่งที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน การดำเนินชีวิตจะควบคู่ไปกับศาสนา โดยการนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตเสมอมา โดยรวม คือว่า ครอบครัวไทยกับพระพุทธศาสนาเอื้อเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอดในแง่ของจริยธรรม พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของครอบครัวไทย มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรม จนทำให้ดำเนินชีวิตของการครองเรือนมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมา

โดยตลอด กล่าวคือ มีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิต ด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนาไปปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรม ที่ต้องมี ศาสนาเป็นแกนหลัก ในอดีตที่ผ่านมา สถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคง ในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคม มีความใกล้ชิดและผูกพันเหมือนครอบครัวเดียวกัน การสื่อสารและสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูพฤติกรรม ในการแสดงบทบาทและสถานะของมารดาบิดาและบุตรธิดา ลักษณะและปรากฏการณ์ของบุคคลโดยรวม ทั้งบรรยากาศในครอบครัว ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจิตใจและคุณลักษณะแห่งพฤติกรรมของบุตรธิดา (พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์, 2540) เพราะความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว จะดำเนินไปอย่างราบรื่นด้วยความรักและความเข้าใจ การเอาใจใส่ต่อกัน ก็เป็นความรับผิดชอบที่ทุกคนต้องปฏิบัติ สายใยแห่งครอบครัวเป็นเครื่องแสดงถึงความห่วงใยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสามารถสร้างความสุขได้เหมือนดังเงาตามตัว

ดังนั้น เมื่อประเทศอยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการให้ความรักความเข้าใจแก่สมาชิกได้เต็มที่ ไม่สามารถเป็นขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกเพื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ทัน ไม่สามารถปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คุณธรรมและกระตุ้นให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต การสูญเสียบทบาทและอิทธิพลในการโน้มน้าวนี้เอง ได้นำไปสู่การเกิดปัญหาของครอบครัวอย่างมากมาย เช่น ปัญหาการความขัดแย้งระหว่างสมาชิก ในครอบครัว ระหว่างคู่สมรส (สามีภรรยา) ระหว่างคู่สมรสกับญาติพี่น้อง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาติดสิ่งเสพติดและเล่นการพนัน ปัญหาความยากจน ปัญหาทางเพศ (กามารมณ์) ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาการทารุณกรรมทางเพศในเด็ก ปัญหาครอบครัวแตกแยก และปัญหาการหย่าร้าง เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย สาเหตุสำคัญเนื่องจากการที่พ่อบ้านและแม่บ้านต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจหรือเนื่องจากค่านิยม ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว แม่บ้านมีงานทำนอกบ้านมากขึ้น จึงทำให้ภรรยาอยู่ในหน้าที่แม่บ้านขาดการเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูบุตร ขาดหน้าที่ของภรรยาที่ดีที่พึงปฏิบัติต่อสามี ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างสามีภรรยา ก่อให้เกิดรอยร้าว เกิดความตึงเครียด ครอบครัวแตกแยก เนื่องจากต่างฝ่ายต่างไม่มีเวลาให้กันและกัน เช่น สามีทำงานมากจนเกินไป จนไม่มีเวลาให้กับครอบครัว (พิทยา สายหู, 2544) สามีไปมีภรรยาน้อย หรือภรรยาทำงานมาก

จนเกินไป จึงไม่มีเวลาให้กับสามี ภรรยาไปมีสามีใหม่ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาหรือความเชื่อเดิม ๆ อีกต่อไป

พระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า เป็นศาสนาหนึ่งในสังคมไทยที่มีหลักคำสอนมากมาย ทำให้การดำเนินชีวิตของครอบครัวไทย ดำเนินไปควบคู่กับพระพุทธศาสนา โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติ ในที่นี้ขอยกหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยความซื่อสัตย์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ที่เกิดขึ้นในครอบครัว และสามารถนำมาปลูกฝังสร้างค่านิยมให้กับบุคคลในครอบครัว ได้ตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของครอบครัว เน้นให้ทุกคนรู้ถึงคุณค่าของความซื่อสัตย์ ในการนำไปปรับใช้ให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมนี้ ล้วนเป็นข้อปฏิบัติที่เนื่องด้วยมีการกำหนดกรอบ ในการปฏิบัติเอาไว้เป็นแบบอย่างที่ดี ให้สมาชิกในครอบครัว มีความจริงใจต่อกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต ละชั่วประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องใส ทำให้ครอบครัวลดปัญหาต่าง ๆ ลงได้ ผลที่ได้รับ ก็คือ ครอบครัวมีความสุขนั่นเอง

จากเหตุผลและความสำคัญมาข้างต้น ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนมาช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข มีความอบอุ่น เกิดความรักความเข้าใจ และร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวของตนโดยตรง และเพื่อให้ได้คนดีที่มีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติตามที่คาดหวังไว้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรในสถาบันครอบครัว จำนวน 10 ครอบครัว ในเขตอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง จำนวนประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวน 10 คน มีดังนี้

1.2.1 ข้าราชการบำนาญ จำนวน 4 คน

1.2.2 ข้าราชการครู จำนวน 2 คน

1.2.3 นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 1 คน

1.2.4 ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 1 คน

1.2.5 ประชาชนทั่วไป จำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ดังนี้ ได้แก่ ศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน ข้อมูลที่จะศึกษาใช้ในการวิจัยได้จากพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งอรรถกถา ฎีกา งานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง โดยใช้แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดเวลาที่ใช้ในการศึกษา เป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2561 ถึง ธันวาคม 2561 ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เน้นการวิเคราะห์เอกสารโดยการศึกษาเอกสาร (Documentary research) มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

1.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้ในการศึกษาปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2.3 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

2.4 เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุป ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน จะได้ทราบถึงสภาพปัญหาในครอบครัวไทยเพราะในปัจจุบันนี้ ครอบครัวกำลังเดินทางเข้าสู่ยุควิกฤต ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ครอบครัวหลงใหล ฟุ้งเฟ้อไปกับกระแสบริโภคนิยม ค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิด

ศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม เกิดเป็นปัญหาครอบครัว มีปัญหาขาดความซื่อสัตย์เกิดขึ้นในครอบครัว ที่จะต้องได้รับการแก้ไข เห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมซึ่งได้แก่ หลักความซื่อสัตย์ จะได้นำมาแก้ปัญหาการครองเรือนและนำมาส่งเสริมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในครอบครัวไทยปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่น่าสนใจ เป็นประเด็นๆ ดังนี้

1. ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

สภาพครอบครัวในปัจจุบันนั้น มีความซับซ้อนมากขึ้น และความเป็นอยู่สภาพปัญหาครอบครัวย่อมมีความซับซ้อนขึ้นเป็นเงาตามตัว เป็นปัญหาที่เกิดในครอบครัวไทย ที่มีผลกระทบโดยตรงกับการดำรงชีวิตของผู้ที่ครองเรือน สร้างความสูญเสียต่อครอบครัวไทยในหลายๆ ด้านทั้งที่เป็นปัญหาเดิมที่ยังแก้ไขไม่ได้และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดีนัก คือ มีความเห็นแก่ตัว เอาแต่ใจเปรียบขาดความเคารพยำเกรง ไม่เห็นบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณ ไม่เชื่อในกฎแห่งกรรม ที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และไม่มี ความซื่อสัตย์ตั้งอยู่ในศีลธรรม ทำให้เกิดเป็นปัญหาของครอบครัว ทำให้ขาดความซื่อสัตย์ในครอบครัว มีสาเหตุมาจาก ขาดคุณธรรมในหลักของความซื่อสัตย์ ขาดอุดมการณ์และอุดมคติ มีค่านิยมที่ผิด ใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม และมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย (จรัญ พรหมอยู่, 2526) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุทำให้คนเราขาดความซื่อสัตย์ต่อกัน การขาดความซื่อสัตย์มีผลกระทบต่อครอบครัวไทย คือ บุคคลที่ไม่มีความซื่อสัตย์จริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง หรือขาดความซื่อสัตย์ทั้งทางกาย วาจา และใจ ในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลกระทบในการขาดความซื่อสัตย์ในครอบครัวเป็นหลัก เพราะสภาพครอบครัวไทยในปัจจุบันกับการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม ปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาหนึ่ง ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดผลทางสังคมตามมาเป็นอันมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัว ปัญหายาเสพติดอาชญากรรม และปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย เนื่องมาจากปัญหาครอบครัวในปัจจุบันนี้ ซึ่งจะส่งผลกระทบทางด้านพฤติกรรมนอกใจ ผลกระทบทางด้านความสัมพันธ์กันต่อบทบาทหน้าที่ ผลกระทบทางด้านการหย่าร้าง ไม่ค่อยมีความอบอุ่น ขัดแย้งกัน ความไม่เข้าใจกันระหว่างคนในครอบครัว โดยที่คู่สามีภรรยาที่ขาดคุณธรรม คือ ไม่มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน การเสียระบบหรือการพิการของครอบครัวสมัยใหม่ค่อยๆ กลายเป็นครอบครัวที่เสียระบบ

เพิ่มมากขึ้นทุกที นิमितหมายของการปรากฏการณ์ที่บ่งบอกว่า ครอบครัวสมัยใหม่เสียระบบมากขึ้นนั้น จะเห็นความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวได้ด้วยนิमितหมาย 6 ประการ ได้แก่

1.1 ขาดความเป็นเอกภาพในครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันบ้านเดียวกัน อยู่กันไปเพียงรับประทานอาหาร และพักผ่อนนอนหลับเท่านั้น สามิ ภรรยา เหมือนนายจ้างกับลูกจ้าง ขาดเอกภาพ ต่างคนต่างไป ต่างความคิดความเห็นความเชื่อในครอบครัว เหลือน้อยเต็มที ในที่สุดก็จะทำให้ครอบครัวเสียระบบ

1.2 หย่อนการควบคุมในครอบครัว หมายถึง การควบคุมครอบครัว สมาชิกในครอบครัว ลดน้อยลงไปอย่างน่าใจหาย ไม่มีใครฟังใคร ใครจะสอนก็ไม่เชื่อ ไม่ฟัง ในยุคใหม่นี้ คำสอนของบิดามารดา หรือบรรพบุรุษเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ต่างคนก็ไม่อยากให้อะไรมาสอน บังคับ ควบคุม พยายามปลีกตัวออกไปทันที ครอบครัวสมัยใหม่เสียระบบที่ดีในครอบครัวไป เสียการปกครอง ขาดความเชื่อใจ ความกตัญญูแก่เวทีกี่ลดน้อยลง ครอบครัวกำลังจะถดถอยไปสู่สังคมบรรพกาล

1.3 มีเรื่องทะเลาะถกเถียงกันในครอบครัว หมายถึง เรื่องทะเลาะถกเถียงกันในครอบครัว ในปัจจุบันนี้ มีมากขึ้นเนื่องจากครอบครัวขาดการควบคุมและขาดความรู้สึกในความเป็นเอกภาพ ในระหว่างสมาชิกของครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวที่เคยมีความสามัคคีปรองดองกัน กลายเป็นครอบครัวที่เสียระบบไปในทันที มีการใช้พลังกำลัง การฟ้องร้องกัน เป็นต้น

1.4 ไม่ทำหน้าที่ของกันและกันในครอบครัว หมายถึง ในครอบครัวนั้น การสมรสจะเป็นเครื่องผูกพันขั้นพื้นฐาน การสมรสของชนบางเผ่าพันธุ์จะไม่ใช้พิธีทางศาสนาอีกต่อไปแล้ว แต่จะเป็นการสมรสที่เป็นสัญญาประชาคมที่จะถูกยกเลิกเพิกถอนหรือถูกบอกล้างได้โดยง่าย ฉะนั้น การหย่าร้าง จึงมีมากขึ้น เช่น สิทธิของหญิงได้รับการยอมรับมากขึ้น หญิงต้องการที่เรียกร้องสิทธิตนให้เท่าเทียมกับชาย แต่ชายไม่ยอมให้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับตน ผลก็คือ ต้องผิดใจกัน ต้องทะเลาะกัน ต้องทุ่มเถียงกัน สิ่งนี้ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวเสียระบบเช่นกัน

1.5 ขัดแย้งกันระหว่างบิดามารดากับบุตร หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวขัดแย้งกันระหว่างบิดามารดากับบุตร ระบบที่คนสูงอายุ ควบคุมคนหนุ่มสาว จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด เจนคนหนุ่มสาวในสมัยนี้ จะไม่เชื่อฟังบิดามารดาของตน ที่จะมาควบคุมพฤติกรรม การแต่งงาน หรือสังคม เป็นต้น ความไม่เข้าใจกันระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาเช่นนี้ทำให้ครอบครัวเสียระบบไป

1.6 ขาดการปกป้องรักษา หมายถึง การขัดแย้งระหว่างบิดามารดา กับบุตรธิดา
สามีภรรยา ความมั่นคงปลอดภัยทางจิตใจน้อยลง ความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกันเสื่อมลง
ครอบครัวแตกสลาย ไม่มีขึ้นดี เพราะขาดการอารักขา

จากสาเหตุที่กล่าวมาทั้ง 6 ประการนั้น ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ทำให้
ครอบครัวในปัจจุบันเสียระบบ ครอบครัวซึ่งเคยเป็นครอบครัวใหญ่มาก่อนได้เปลี่ยนแปลงเป็น
ครอบครัวเล็กลง หญิงม่ายได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น ความใกล้ชิดสนิทสนมกันและกันที่เคยเห็น
แทบจะหมดไป เหลือवलไปทางใด ก็พบแต่ความเห็นแก่ตัวมากขึ้น จึงทำให้เกิดความเสียหาย
แก่ครอบครัว

สรุปได้ว่า เพราะครอบครัวไทยในปัจจุบันขาดคุณธรรมข้อความซื่อสัตย์ จึงเป็นเหตุ
ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการนอกใจ
นำไปสู่การหย่าร้าง จึงมีผลกระทบต่อบริบทครอบครัวเป็นอย่างมาก เพราะครอบครัวเป็น
สถาบันทางสังคม ที่มีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคล และเป็นตัวแทนของสังคมทั้งหมด
เพราะฉะนั้น ทุกภาคส่วนในสังคม มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างลักษณะ
นิสัยความซื่อสัตย์สุจริต เช่น องค์กรทางศาสนามีส่วนช่วยในการอบรม สร้างความเชื่อ ความ
ศรัทธาให้เกิดขึ้น สื่อมวลชนมีส่วนในการกระตุ้น ให้ความรู้ สร้างความตระหนัก จิตสำนึกใน
ความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพื่อสร้างค่านิยมและทัศนคติในเรื่องความซื่อสัตย์
สุจริต และให้ทุกคนได้ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริตต่อไป

2. หลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักพุทธธรรม ในที่นี้ หมายถึง หลักความซื่อสัตย์ ความประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิด
คดโกง ไม่หลอกลวง ซื่อตรง ประพฤติไม่เอนเอียง พูดคำสัตย์ พูดจริง ซื่อตรงต่อหน้าที่และ
คำมั่นสัญญาโดยการแสดงออกทางพฤติกรรมมีอยู่ 3 ทาง ได้แก่ (1) ทางใจ คือ ความจริงใจ ไม่
คิด คดโกง ไม่หลอกลวง เรียกว่า มโนสุจริต (2) ทางวาจา คือ การพูดจริง พูดคำสัตย์ ไม่พูดเท็จ
ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดคำส่อเสียด ไม่พูดคำเพ้อเจ้อ เรียกว่า วาจาสุจริต และ (3) ทางกาย คือ ทำ
จริง พูดจริง รักษาคำพูด ซื่อตรงต่อหน้าที่ คำมั่นสัญญา และวาจา เรียกว่า กายสุจริต (พระ
ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

วิธีการรักษาความซื่อสัตย์ด้วยการสมาทานศีลและวิธีการให้คำมั่นสัญญาต่อกันแล้ว
การกระทำตามคำมั่นสัญญานั้น เช่น ด้านครอบครัว คือ ระหว่างคู่สามีภรรยาปฏิบัติหน้าที่ของ

กันและกัน เรื่องของบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 ว่าไม่ประพฤตินอกใจกัน และทางสังคม คือ ระหว่างมิตรกับมิตร เป็นมิตรที่แท้ต่อกัน เป็นต้น เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตาม จะต้องมีการปลูกฝังหรือสอนเยาวชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะ หากคนในสังคมขาดคุณธรรมข้อนี้เมื่อใด สังคมก็จะวุ่นวาย ไม่สงบ คนจะเอาไรต์เอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย การไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง เช่น เราตั้งใจว่าจะไม่กินของหวาน ของมันเพื่อลดน้ำหนัก แต่เราก็แอบกิน แม้คนอื่นไม่ทราบ แต่เรารู้ตัวเราดี ผลเสีย คือ เราก็จะอ้วน และเป็นโรคอื่นตามมา หรือตั้งใจจะอ่านหนังสือ แล้วก็ไม้อ่าน เพราะมัวไปเที่ยวเล่น ดูหนัง ผลเสีย คือ เราอาจจะสอบตก ซึ่งหากเราขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผัดผ่อนไปเรื่อย ๆ ในระยะยาวเราอาจจะกลายเป็นคนขาดระเบียบ ขาดความตั้งใจ กลายเป็นคนทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

การไม่ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว เช่น ไปมีชู้ มีกิ๊ก ติดพันนักร้องนักแสดง มีความสัมพันธ์กับคนที่มีครอบครัวแล้ว แม้จะไม่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู แต่ก็จะทำให้ละเลยต่อลูกเมีย หรือสามี สร้างปัญหาในชีวิต ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นที่ถูกเหยียดหยามของผู้อื่น หากเป็นหัวหน้าไปมีสัมพันธ์กับลูกน้อง ก็จะทำให้ลูกน้องคนอื่น ๆ ขาดความเชื่อถือ หรือหัวหน้าระดับสูงขึ้นไปไม่ให้ความไว้วางใจ เป็นต้น

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยการใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาครอบครัวไทย ในที่นี้จะใช้หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วย ความซื่อสัตย์ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว แต่ในงานวิจัยเล่มนี้ได้ยกมา 3 แนวทาง คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว 2) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ 3) แนวทางการแก้ปัญหาการนอกใจในครอบครัว ที่จะอธิบายแนวทางการแก้ปัญหา มีดังนี้

จากการศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทยในบทที่สองผ่านมา ผู้วิจัยได้พบปัญหาและสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ไม่ว่าปัญหาใด ๆ ก็ตาม ล้วนมีผลกระทบโดยตรงต่อทุกคนในครอบครัว มีแนวทางแก้ปัญหาไว้ 4 ประเด็น คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชน 2) แนวทางการแก้ปัญหาความ

ขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของผู้ปกครองในครอบครัว 3) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส (สามีภรรยา) และ 4) แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสกับญาติพี่น้อง มีความจำเป็นที่ผู้ปกครองเพื่อเพิ่มการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสัมผัสทางกายทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นทำให้เกิดความผูกพันกัน ส่งเสริมการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกายและจิตใจ ให้ลูกรู้จักควบคุมตนเอง มีกิจกรรมที่ดีในครอบครัวให้มากขึ้น

ปัญหาของครอบครัวในปัจจุบันที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น อันเนื่องมาจากสาเหตุของบุคคลภายในครอบครัวขาดความซื่อสัตย์ต่อบทบาทหน้าที่ของการครองเรือน สามีขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ภรรยาไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน และสังคมภายนอกเกิดจากระบบสังคมเปลี่ยนแปลง บุคคลขาดคุณธรรม การเอาวัดเอาเปรียบกัน สามีภรรยาเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข คบขู้สั่วสาวประพุดตีนอกใจกัน เพราะสามีภรรยาไม่มีความซื่อสัตย์ต่อการครองเรือน จึงเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไว้ 3 ประเด็น คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างสามีและภรรยา 2) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างพ่อแม่และลูก และ 3) แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างพี่น้อง ควรเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความรัก ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัว ให้เกิดขึ้นก่อน โดยสมาชิกแต่ละคนควรตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด โดยเฉพาะพ่อแม่นั้น ต้องอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับลูกอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวลดลง ควรเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว โดยการให้ความรักความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันภายในครอบครัว

ปัญหาการนอกใจที่เกิดขึ้นกับครอบครัวนั้นมีมากมายหลายประการ ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวเฉพาะปัญหาการนอกใจในครอบครัวไว้ 3 ประเด็น คือ 1) แนวทางการแก้ปัญหาติดสิ่งเสพติดและเล่นการพนัน 2) แนวทางการแก้ปัญหาความยากจน และ 3) แนวทางการแก้ปัญหาทางเพศ (กามารมณ์) การครองคู่กัน จะต้องร่วมกันแก้ปัญหา ไม่ใช่ทำให้เกิดปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาแล้วก็สร้างอีกปัญหาหนึ่ง การมัวแต่โทษอีกฝ่ายนั้นไม่เกิดผลดีอะไร เพราะเมื่อเป็นครอบครัวแล้ว จะต้องร่วมแก้ปัญหาด้วยกันในครอบครัว

แนวทางการส่งเสริมในครอบครัวทางพระพุทธศาสนามีอยู่หลายวิธี แต่ผู้วิจัยขอเสนอด้วย เพื่อนำเอาวิธีการหลักธรรมหรือแนวทางการส่งเสริมในครอบครัวมาปรับใช้ในงานวิจัยเล่ม

นี้ พอสรุปแนวทางการนำความซื่อสัตย์มาใช้ส่งเสริมในครอบครัวไทยไว้ 3 ประเด็น คือ 1) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านมนุษยธรรม (ศีล 5 ธรรม 5) 2) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านการครองเรือน 3) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความจริงใจและความซื่อสัตย์ก็ควรเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานที่บุคคลที่รักกันพึงมีให้แก่กันเป็นอันดับแรก เพราะคนรักกันถ้ายังไม่จริงใจต่อกัน ก็เหมือนกับไม่ได้รักกันจริง หรือเป็นรักหลง หรือรักจอมปลอมนั่นเอง เพราะฉะนั้นแล้ว หากเรามีความจริงใจต่อผู้อื่น เราก็จะได้รับความจริงใจกลับมานั่นเอง

อภิปรายผล

ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสาเหตุของความขัดแย้งในครอบครัว เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่นเดียวกับฝนตก แดดออก เมื่อมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ความขัดแย้งย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ เพราะคนเรามีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิดและการอบรมเลี้ยงดู ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของสัญญาณเตือนภัยถึงรอยร้าวของสัมพันธภาพภายในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวเป็นการแสดงออกของความรู้สึกขัดแย้งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความขัดแย้งได้ เพราะสมาชิกในครอบครัวขาดคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เกิดปัญหาการขาดความซื่อสัตย์สุจริตขึ้นในครอบครัว ความไม่ลงรอยกัน การมีความคิดเห็นและการกระทำที่ไม่เหมือนกันนี่ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการอยู่ร่วมกัน ในการพัฒนาชีวิตและสังคมของมวลมนุษยทุกสังคมตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลของความขัดแย้งต่าง ๆ นั้น ล้วนแต่แสดงออกมาเป็นความทุกข์ทรมาน ความสงบสุขในชีวิต และความไร้ระเบียบของสังคมมนุษย์ (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง ไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นการแสดงออกถึงการต่อต้านกันระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่า โดยที่บุคคลหนึ่งพยายามที่จะกีดกัน หรือรบกวนการกระทำของบุคคลหนึ่ง สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างกันของค่านิยม ความคิด การพูดการกระทำ รวมทั้งความต้องการบทบาท เป้าหมาย และการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของบุคคล ล้วนแต่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลทั้งสิ้น

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบันนี้ นับวันปัญหาครอบครัวจะยิ่งเพิ่มขึ้น ตามที่เข้าใจในเบื้องต้นว่า ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ของตนได้เต็มศักยภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิก พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น แต่ต้องประกอบตามที่กล่าวมามีปัญหาไม่สามารถดำเนินชีวิตให้เป็นปกติได้ในบางส่วน เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีเข้ามาอยู่กับชีวิตประจำวันมากเกินไป จึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไขและผู้วิจัยคิดว่าการใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่จะเป็แนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาครอบครัวไทย ในที่นี้จะใช้หลักพุทธธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ที่ว่าด้วย ความซื่อสัตย์ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาครอบครัว คือ 1) ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว 2) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และ 3) ปัญหาการนอกใจในครอบครัว จากประเด็นที่กล่าวมา นายโศภน รัตนะ ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชน ไว้ว่า “จากสภาพปัญหาที่ไม่เพียงแต่มีการยกพวกทำร้ายกันระหว่างเด็กต่างโรงเรียนเท่านั้น ในแต่ละโรงเรียนเองยังมีเด็กก่อการทะเลาะวิวาท การข่มขู่ การข่มเหงรังแกกัน เช่น เด็กนักเรียนใหม่ถูกเด็กนักเรียนเก่ารังแก หรือเด็กที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเพื่อนคนอื่น ๆ มักจะถูกล้อเลียนถูกข่มเหงรังแก หากพิจารณาสาเหตุที่ทำให้เด็กทะเลาะกันข่มเหงรังแกกัน เป็นเพราะเด็กขาดความซื่อสัตย์จริงใจในความสัมพันธ์กัน ขาดทักษะในการจัดการปัญหาและขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ดังนั้น ครูในโรงเรียนควรสอนให้เด็กมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง จัดให้มีกิจกรรม ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะการสร้างความรู้สึกรู้เห็นอกเห็นใจ การเข้าใจกัน ความสามัคคี เช่น กิจกรรมพื้ช่วยน้องในช่วงเปิดเทอม การมีเพื่อนคู่หู โดยจับคู่เด็กที่มีความแตกต่างกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เด็กเรียนเก่งคู่กับเด็กเรียนไม่เก่ง เด็กแข็งแรงคู่กับเด็กอ่อนแอ กิจกรรมค่ายลูกเสือ กีฬาสี ในปัจจุบันงานกีฬาสีกลายเป็นเรื่องแพ้ชนะ การใช้ความรุนแรงต่อกันมากกว่าสามัคคีช่วยเหลือกัน ชุมชนต่าง ๆ การฝึกทักษะให้เด็กรู้จักจัดการปัญหาและควบคุมอารมณ์ตนเอง” ส่วนนายถาวร แสงแก้ว ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชน ไว้ว่า “การจัดความสัมพันธ์ความจริงใจที่ีระหว่างครูกับเด็กนักเรียน เป็นวิธีหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งการทะเลาะวิวาทของเด็กได้ โดยจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ควรเสริมสร้างการสื่อสารแบบ 2 ทาง

ระหว่างครูกับเด็ก และครูควรมีทักษะในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง อีกทั้งควรมีความรู้และทักษะในการแทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ทักษะในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ทั้งนี้ เมื่อครูทราบสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาแล้ว ครูสามารถนำความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อกันด้วยความดีเข้าไปแทรกแซงจัดการปัญหาและให้บริการแก่เด็กได้ ตรงตามความต้องการจริง ๆ ของเด็ก”

แนวทางการส่งเสริมในครอบครัวทางพระพุทธศาสนามีอยู่หลายวิธี แต่ผู้วิจัยขอเสนอด้วยวิธีศึกษาและวิธีการไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากนักวิชาการหลายท่าน เพื่อนำเอาวิธีการหลักธรรมหรือแนวทางการส่งเสริมในครอบครัวมาปรับใช้ในงานวิจัยเล่มนี้ พอสรุปแนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวไทย ดังนี้

แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านมนุษยธรรม (ศีล 5 ธรรม 5) ศีล 5 หมายถึง ข้อประพฤติปฏิบัติชอบรักษาทางกาย ทางวาจา ให้เรียบร้อย การรักษาความปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว และการควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่ก่อความเดือดร้อนวุ่นวาย เรียกว่า “สิกขาบท 5 ข้อ” ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของชาวพุทธศาสนิกชน หรือเป็นหลักมนุษยธรรมให้บุคคลได้ถือปฏิบัติตาม เพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่บุคคลในครอบครัว ดังนั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลของคฤหัสถ์ขึ้นไว้ให้รักษาประพฤติปฏิบัติเป็นข้อควรเว้น ถ้าหากฝ่าฝืนข้อปฏิบัติก็จะพบแต่ความเสื่อมเสียความชั่วแก่ตนและบุคคลอื่น ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อเป็นข้อที่ควรละเว้นและยังได้ทรงสอนแนวทางการปฏิบัติเป็นประจำมีอยู่ 5 ข้อได้แก่ 1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ 3) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม 4) เว้นจากการพูดเท็จ 5) เว้นจากการนเมา คือ สุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท หรือห้ามเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด

ส่วนหลักธรรมที่สนับสนุนเบญจศีล เรียกว่า เบญจธรรม หรือกัลยาณธรรม 5 ข้อ ได้แก่ 1) เมตตากรุณา ได้แก่ ความรัก ความปรารถนาดีที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข ส่วนกรุณานั้น คือ ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นที่ยังทุกข์อยู่ได้พ้นจากทุกข์ คู่กับศีลข้อที่หนึ่ง 2) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ คือ มีอาชีพสุจริต ไม่ประกอบมิจฉาอาชีวะ 5 ประเภท คู่กับศีลข้อที่สอง 3) กามสังวร คือ การสำรวมในการ ยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ไม่ประพฤติตนเป็นคนเจ้าชู้ คู่กับศีลข้อที่สาม 4) มีสัจจะ คือ พูดและทำแต่ ความจริง พูดอย่างไรทำอย่างนั้น ทำอย่างไรก็พูดอย่างนั้น เป็นคนตรง คนจริง คนแท้ ไม่โลเล คดในข้องในกระดูก คู่กับศีลข้อที่ สี่ 5) สติสัมปชัญญะ คือ การสำรวม

ระวังไม่ประมาท มีความรู้ตัวอยู่เสมอ ไม่มี ใจคิด ใครจะล้มลงรสชาติของสิ่งเสพติดมันเมามาก ปวง คู่กับศีลที่ห้า

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาการครองเรือนในครอบครัวไทย ในประเด็นแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แนวทางการแก้ปัญหาการนอกใจในครอบครัว เห็นว่า การแก้ปัญหาสามารถนำหลักความซื่อสัตย์มาประยุกต์ใช้ได้ ถ้าอยากแก้ปัญหาหมดไปอย่างยั่งยืน เราก็ต้องเริ่มแก้ปัญหาที่ตัวเราเอง ถ้าเราไม่เริ่มที่จุดเล็ก ๆ เราก็ไม่สามารถที่จะทำให้จุดใหญ่ๆ ดีขึ้นได้ ปัญหาส่วนมากเริ่มที่คนเรานั้นขาดสติ ไม่คิดหน้าคิดหลัง ไม่คิดถึงส่วนรวม คิดถึงแต่ตัวเอง ดังนั้น ควรเริ่มที่การควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักยับยั้งชั่งใจตนเอง คิดถึงครอบครัว คนรอบข้างตนเองให้มากขึ้น และรู้จักใช้หลักธรรม นำมาแก้ปัญหาเพื่อให้ได้ผลสำเร็จที่ดีมากขึ้น ผู้ครองเรือนจำเป็นต้องมีคุณธรรมประจำใจ เพื่อใช้ประพฤติปฏิบัติกำจัดความเสื่อมเสีย เพื่อสร้างครอบครัวให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นฝั่งเป็นฝา โดยยึดถือปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทย ในประเด็นแนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านมนุษยธรรม (ศีล 5 ธรรม 5) แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านการครองเรือน แนวทางการนำความซื่อสัตย์มาส่งเสริมในครอบครัวด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความสัตย์ซื่อจริงใจต่อกัน ของสมาชิกภายในครอบครัวเป็นการส่งเสริมความสัตย์ซื่อในครอบครัวหลายอย่างๆ โดยเฉพาะสามีภรรยาแล้วนับว่า เป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการครองรักครองเรือน อย่างมีชั้นเชิงศิลปะในการใช้ชีวิต เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ หรือไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพราะนอกจากจะช่วยลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแล้วยังช่วยทำให้เกิดความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย เมื่ออยู่ใกล้ชิดกัน หรือเมื่ออยู่ห่างไกลกันก็จะบังเกิดให้ระลึกถึงกัน โดยปราศจากความเลวแวงสงสัยว่า “สามีหรือภรรยาหรือบุตร ของตน” ประพฤติตนออกนอกกลุ่มนอกทางเป็นเหตุทำให้ตนเองและครอบครัวต้องเดือดร้อนในภายหลัง โดยความซื่อสัตย์จริงใจนี้ สามารถแสดงออกให้เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมได้ 2 ทาง คือ แสดงออกทางกายเป็นกายสุจริต ได้แก่ ฟังพอใจแต่เพียงคู่ครองของตนเองเท่านั้น ไม่เบียดเบียนหรือทำร้ายผู้อื่นด้วยกายมีการฆ่า ทุบตี ชกต่อย เป็นต้น และไม่

ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่ได้ให้ และแสดงออกทางวาจาเป็นวจีสุจริต ได้แก่ ไม่พูดเท็จ คำหยาบ ส่อเสียด เพ้อเจ้อ ดังกล่าวนี้นี้ จัดเป็นการแสดงออกถึงความสัตย์ซื่อจริงใจทางกาย และวาจา ดังกล่าวนี้นี้ จะเห็นว่า ความสัตย์ซื่อจริงใจต่อกันและกันนั้นพื้นฐานสำคัญ ก็คือ จิตใจที่วางไว้ในหนทางอันชอบด้วยหลักการและเหตุผลด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา นำมาซึ่ง ความสัตย์ซื่อต่อตนเองและครอบครัว ดังนั้น ความมีสัจจะจึงเป็นการครองรักครองเรือนเพื่อให้ ปราศจากความรุนแรงในครอบครัว จะต้องมีสัจจะใน 4 ด้าน คือ มีลักษณะเป็นคนตรง จริง แท้ มีดังนี้

1. หน้าที่การงาน หมายถึง รับผิดชอบต่อการงานอย่างครบถ้วน ทำจริง พุ่มเทและทำจนสำเร็จ แล้วก่อเกิดคุณธรรมต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อส่วนรวม
2. คำพูด หมายถึง ไม่ใช้วาจาที่ทวนอ้อมค้อมซ่อนเงื่อน พูดอย่างไรทำอย่างนั้นต่อสมาชิกในครอบครัว ไม่โลเล พูดด้วยความสุจริตใจ ไม่ชักนำไปในทางชั่ว
3. บุคคล หมายถึง ไม่คิดคดทรยศหักหลังต่อกัน มีลักษณะร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันกับบุคคลในครอบครัวและส่งเสริมคุณธรรมให้ยิ่งขึ้นไป
4. ความดี หมายถึง ปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อเพิ่มพูนความดีกับครอบครัว ทำตามธรรมะอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทำๆ หยุดๆ มุ่งทำเพื่อบุญกุศล ไม่หวังลาภยศสรรเสริญ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน” ผู้วิจัยพบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางที่มีความโดดเด่น ในแนวทางปฏิบัติ กล่าวคือ หลักความซื่อสัตย์ เป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งและปัญหาความรุนแรงและปัญหาการนอกใจในครอบครัว ตลอดจนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการครองเรือนในครอบครัวไทยปัจจุบัน กล่าวคือ มีพฤติกรรมที่แสดงความรัก ความเอื้ออาทร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูกและคนอื่น ๆ ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอทำให้ครอบครัวเป็นครอบครัวที่มีความมั่นคงและสร้างสันติสุขต่อสังคมโดยรวม

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้อง ที่ควรศึกษาวิจัยอยู่อีกมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะหัวข้อของการทำวิจัยครั้งต่อไปไว้ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อศรัทธาของสามเณรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. ศึกษารูปแบบแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเชิงพุทธ
3. ศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของความเป็นมารดาต่อการสร้างครอบครัวสันติสุข
4. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อเสริมสร้างครอบครัวสันติสุข
5. การนำหลักฆราวาสธรรมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์

พระพุทธศาสนาเถรวาท

ดังที่ได้เสนอแนะไว้นี้ เพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้ศึกษา ได้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมโดยรวมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ พรหมอยู่. (2526). ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.
- ณรงค์ เส่งประชา. (2541). มนุษย์กับสังคม พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- พรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์. (2540). จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัทธา สายหู. (2544). กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.